

آخرین منزل هستی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾ كَلَّا
سَيَعْمُونَ ﴿٤﴾ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْمُونَ ﴿٥﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالَ

أَوْتَادًا ﴿٧﴾ سورة نباء، آیات ۱ تا ۷

به نام خدای بخشاینده مهربان

درباره چه چیز از یکدیگر می پرسند؟ از خبری بزرگ. خبری که در آن اختلاف دارند. چنان نیست که می اندیشند. باز هم چن نیست که آنها می پندارند، و به زودی می فهمند (که قیامت حق است)! آیا زمین را محل آرامش (شما) قرار ندادیم؟! و کوهها را میخهای زمین!؟

عَمَّ	يَتَسَاءَلُونَ	النَّبِيَّ
درباره چه چیز	از یکدیگر می پرسند	خبر
مُخْتَلِفُونَ	مِهَادًا	أَوْتَادًا
اختلاف دارند	محل آرامش	میخها

نمای درس

پیش از آن که قیامت فرارسد، در جهان تغییرات زیادی رخ می دهد که مقدمه قیامت است. در قیامت نیز حوادث زیادی اتفاق می افتد. در این درس با برخی از این تغییرات و حوادث به ویژه با پل صراط و شیپور اسرافیل آشنا می شویم.

• چه خبره؟

مردم حجاز قبل از بعثت پیامبر ﷺ از خدا و روز قیامت خبر نداشتند، آنان تصور می‌کردند زندگی آنان جز همین دو روزه دنیا نیست. وقتی حضرت محمد ﷺ به پیامبری مبعوث شد و از الله و روز قیامت برای آنان سخن گفت. آنان از روی تعجب و ناباوری می‌گفتند: محمد چه می‌گوید؟! خداوند در این باره، آیاتی که با هم خواندیم را نازل کرد. این آیات در سوره نبأ، یعنی اولین سوره جزء ۳۰ قرآن است. خداوند در این آیات از خبری بزرگ سخن گفته است. خبر بزرگ، مصداق‌ها و نمونه‌های فراوانی دارد ولی مهم‌ترین آن، خبر روز قیامت است.

• در آستانه قیامت

حوادث رستاخیز را می‌توان به دو بخش تقسیم کرد. یکی حوادثی که در آستانه قیامت اتفاق می‌افتد و دیگری حوادث روز قیامت. در آستانه قیامت، در روی زمین و دیگر کره‌ها و کهکشان‌ها حوادث عجیب و مهیبی اتفاق می‌افتد از جمله:

(۱) زلزله‌های شدید

پایان دنیا با زلزله بسیار شدیدی همراه است که شدت آن با مقیاس‌هایی که اکنون ما می‌شنیم قابل مقایسه یا اندازه‌گیری نیست. برای این که با این زلزله عظیم آشنا شویم بهتر است به سراغ قرآن رفته و از زبان خداوند با این زلزله آشنا شویم:

– ای مردم! از (عذاب) پروردگارتان بترسید، که زلزله رستاخیز امر عظیمی است! روزی که آن را می‌بینید، (آنچنان وحشت سراپای همه را فرامی‌گیرد که) هر مادر شیردهی، کودک شیرخوارش را فراموش می‌کند؛ و هر بارداری جنین خود را بر زمین می‌نهد؛ و مردم رامست می‌بینی، در که مست نیستند؛ و عذاب خدا دید است. (سوره حج، آیه ۲)

۲) متلاشی شدن کوهها

کوهها در قیامت مراحل را طی می‌کنند، نخست به خاطر زلزله‌های بسیار شدید و دیگر عوامل کیهانی، به حرکت در می‌آیند، سپس از جا کنده می‌شوند، و سخت درهم کوفته خواهند شد. آنگاه به صورت توده‌ای از شن‌های متراکم در می‌آیند. و بعد به صورت پشم زده شده و نرم شده در می‌آیند که با تند باد حرکت می‌کند. سپس به صورت گرد و غبار در می‌آیند که در فضا پراکنده می‌شود. و بالاخره تنها اثری از آن باقی می‌ماند و همچون سرابی از دور نمایان خواهد شد. به این ترتیب سرانجام کوهها از صفحه زمین چیده می‌شوند، و زمین هموار می‌گردد. (مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲۶، ص ۳۵)

۳) انفجار دریاها

در آن روز قیامت بر اثر زلزله‌های شدید یا متلاشی شدن کوهها و رستن آنها در دریاها، چنان دریاها پر می‌شوند که آب سراشکی‌ها را فرا گیرد، و دریاها به صورت يك انوس گسترده فرا پیر در می‌آیند؛ یعنی فاصله دریاها از بین می‌رود.

۴) دمیده شدن در صور

در این مورد به زودی از زبان امام سجاد علیه السلام سخن خواهیم گفت.

حوادث قیامت

دورنمای کوتاهی از محشر چنین است:

۱. تاریکی و ظلمت بر صحرای محشر حاکم است و جز مؤمنان، دیگران در تاریکی محض به سر می‌رند و از مؤمنان خواهش می‌کنند که به سوی آنها بنگرند تا از پرتو نور آنان بهره‌مند شوند؛ و به آنها گفته می‌شود: اگر می‌توانید به دنیا برگردید و نوری با خود بیاورید.
۲. جز افراد با تقوا که لباس تقوا همراه دارند، گناهکاران، عریان از قبرها بیرون می‌آیند.
۳. در نفخه احیاء در صور دمیده می‌شود. مردم گروه گروه به سوی محشر حرکت می‌کنند.
۴. هر امتی همراه پیشوا ان خویش و در صف بندی‌های منظم در محشر حضور می‌یابند.
۵. شخصیت و افراد مردم، بر اساس اعمال و الاقشان که در دنیا ساخته شده است در

روز مت بروز می‌کند.

۶. پل صراط بر روی دوزخ (یا داخل آن) نصب می‌شود. که به زودی از زبان امام علی علیه السلام از آن سخن می‌گوییم.

۷. حسابرسی قیامت شامل پنجاه مرحله است که هر مرحله یک هزار سال طول می‌کشد.

۸. پس از پایان حسابرسی، بهشتیان راهی بهشت می‌شوند.

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۸۳

وَاعْلَمُوا أَنَّ مَجَازِكُمْ عَلَى الصِّرَاطِ ...
 فَاتَّقُوا اللَّهَ عِبَادَ اللَّهِ ... فَكَفَى بِالْجَنَّةِ
 ثَوَاباً وَ نَوَالاً، وَ كَفَى بِالنَّارِ عِقَاباً وَ
 وَبَالاً!

بدا د عبور شما از صراط و گذرگاه بسیار
 خطرناك آن است... ای بندگان خدا تقوای الهی
 پیشه کنید!... همان بس که بهشت، پاداش و
 عطیه (پرهیزگاران) باشد! و همان بس که آتش
 دوزخ، کیفر (بدکاران و بی تقوایان) باشد.

صراط چیست؟

صراط پل و گذرگاهی بین بهشت و جهنم است که گام‌های مؤمنان بر آن ثابت قدم می‌ماند، ولی قدم‌های کفار می‌لرزد و به دوزخ می‌افتند. از ویژگی‌های صراط آن است که همه انسان‌ها حتی انبیاء و اوصیاء باید از آن بگذرند: صالحان مانند برق از آن می‌گذرند و به دروازه‌های بهشت می‌رسند، و بی‌افراد بی‌ان و گن‌کار، توان عبور از آن را ندارند و از روی آن، به جهنم سقوط می‌کنند.

عبور از این گذرگاه خطرناك، که تنها راه بهشت است به ایمان و عمل افراد در این دنیا بستگی دارد و حتی سرعت عبور از آن، متناسب با درجات تقوا و ایمان است. هر چه مؤمن از ا کار، کردار و اخلاق صحیح بهره‌ای بیشتر داشته باشد و به معصومان نزدیک‌تر شود، سریع‌تر از صراط عبور می‌کند و بر عکس، کسی در کتب اولیای خدا درسی نیاموزد و به مظاهر مادی و انحرافات دنیوی آلوده شود، سخت و آهسته از صراط عبور خواهد کرد، چنان که اگر انحرافات او گسترده باشد، هرگز از صراط عبور نخواهد کرد.

مؤمنان نه تنها به سرعت از صراط عبور می‌کنند، بلکه به فرموده رسول اکرم ﷺ، وقتی مؤمن بر صراط می‌گذرد شعله‌های آتش دوزخ خاموش می‌شود و می‌گوید: ای مؤمن زود

بگذر که نور تو، شعله‌های مرا خاموش کرده است. (نوری، مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۳۸۸)

پرتویی از قرآن ناطق

خطبه ۸۳

● سرعت عبور

چنانکه گذشت، کسی می‌تواند به سرعت از روی صراط عبور کند که ایمان کامل داشته باشد. در عین حال در روایات، برخی امور وجود دارند که از اسباب عبور از روی صراط شمرده شده که به برخی اشاره می‌شود:

۱. صله رحم

۲. امانت داری (مجلسی، بحار الانوار، ج ۷، ص ۹۷)

۳. وضوی کامل گرفتن (صدوق، خصال، ص ۱۸۱)

۴. تلاوت کتاب خدا (ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۱۶۱)

۵. پیروی از اهل پیامبر ﷺ و علاقه به آنان (مجلسی، بحار الانوار، ج ۸، ص ۶۶)

۶. داشتن برگه عبور از حضرت علی علیه السلام و اعتقادات سه گانه لا اله الا الله، محمد

رسول الله صلی الله علیه و آله، علی ولی الله علیه السلام (مجلسی، بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۲)

۷. حسن ظن به خدا

۸. صلوات بر پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت او علیهم السلام

پرتویی از قرآن صاعد

نیایش ۳

وَإِسْرَافِيلُ صَاحِبُ الصُّورِ، و (خدایا درود فرست بر) اسرافیل که صاحب
الشَّاخِصُ الَّذِي يَنْتَظِرُ مِنْكَ شپیور است؛ آن بلندمرتبه‌ای که چشم به راه
الْإِذْنِ، وَ حُلُولِ الْأَمْرِ. اجازه و فرود آمدن دستور، از جانب توست.

• سوت مرگ و زندگی

یکی از حوادثی که قبل از قیامت رخ می‌دهد، شپیور یا سوت زنی حضرت اسرافیل است.
آن حضرت دو بار در شپیور یا سوت مخصوص خود می‌دمد؛ یکی سوت پایانی این جهان
است که با دمیده شدن در آن، همه زندگان می‌میرند. دومی آن سوت آغازین سرای دیگر
است که با دمیدن در آن، همه مردگان زنده می‌شوند.

از امام زین‌العابدین علیه السلام سؤال شد چگونه در صور دمیده می‌شود؟ فرمود: «دمیدن اوّل
چنین است که خداوند به اسرافیل علیه السلام فرمان می‌دهد و او در صور می‌دمد. صور، یک
دهانه و دو طرف دارد؛ و فاصله میان طرف هر سری از آن دو، به اندازه فاصله میان آسمان و
زمین است... اسرافیل یک بار در صور می‌دمد و صدا از طرفی که به سمت زمین است، خارج
می‌شود و هر جاننداری که در زمین است مدهوش شده و می‌میرد و صدا از طرفی که به سمت
آسمان هاست خارج می‌شود و هر جاننداری که در آسمان هاست مدهوش شده و می‌میرد مگر
اسرافیل. خداوند به اسرافیل می‌فرماید: «ای اسرافیل بمیر!» و اسرافیل هم می‌میرد. سپس
هر مدّت که خدا بخواهد [همه] در آن حالت می‌مانند... «در این هنگام خداوند با صدای
بلندی که اطراف آسمان‌ها و زمین‌ها می‌شنوند، ندا می‌دهد: «حکومت برای کیست؟» هیچ
جواب‌دهنده‌ای پاسخ نمی‌دهد و خداوند در جواب خود می‌گوید: «برای خداوند یگانه چیره
است!...» امام سجاد علیه السلام در ادامه در حالی که به شدت گریه می‌کردند، دمیدن دوم در صور و
زنده شدن همه موجودات را توضیح دادند. (مجلسی، بحار الانوار، ج ۶، ص ۳۲۴)

کارگاه ترجمه

۱. قاعده حذف الف

در قرآن کریم در ۲۱ مورد «ما استفهامیه» با یکی از حروف جرّ عن، فی، باء، مِنْ و لام به کار رفته که بیشترین کاربرد را حرف جرّ لام دارد.

باید توجه داشت که هرگاه «ما استفهامیه» مجرور به حرف جرّ شود، الف آن حتما حذف می‌شود؛ یعنی مثلاً کلمه «عَمَّ» در آیه «عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ» مرکب از حرف «عن» و «ما» بوده است؛ بنابراین ترجمه آن به این صورت می‌شود که: درباره چه چیز از کدیگر می‌پرسند؟

۲. «کَلَّا»

کَلَّا حرف ردع و منع است و برای دفع کردن یک «توهّم نادرست» یا «رفتاری که منشأ یک توهّم نادرست» است به کار می‌رود و عبارت «چنین نیست»، معادل فارسی آن است.

کَلَّا به ماقبل مربوط می‌شود به این معنا که کامل‌کننده کلام قبل و در ارتباط با آن است؛ از این رو در ترجمه، با عبارت «چنین نیست»، به توهّم یا رفتار توهّم‌آلودی که کَلَّا به دنبال دفع آن است، اشاره می‌شود؛ مانند:

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ* عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ* الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ* كَلَّا سَيَعْلَمُونَ* ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (سوره نبأ، آیات ۱ و ۵)

درباره چه چیز از یکدیگر می‌پرسند؟ از خبری بزرگ. خبری که در آن اختلاف دارند. چنان نیست که می‌اندیشند. باز هم چنان نیست که آنها می‌پندارند! نمونه دیگر:

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ... كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ (سوره مطفین، آیات ۱ و ۷)

وای بر کم‌فروشان ... چنین نیست [که مطفین می‌پندارند]، نا سرنوشت پلیدکاران حتماً در سجین است.

حافظ شویم

آسیب‌های مرور محفوظات

۱. ضعف در پشتکار؛
۲. ضعف در برنامه‌ریزی مناسب؛
۳. مرور از روی قرآن: تا آنجا که می‌توانید حتماً آیات را از حفظ مرور کنید نه از روی قرآن؛
۴. عدم مدیریت رفع خطاها: بعد از هربار مرور، اشتباهات خود را ثبت و در آن تأمل کنید و برای رفع آن برنامه بریزید.

پرسش و تمرین

واژگان زیر را ترجمه کنید.

عَمَّ	يَتَسَاءَلُونَ	النَّبِيَّ
مُخْتَلِفُونَ	مِهَادًا	أَوْتَادًا

عبارت زیر را ترجمه کنید.

واژگان	عَمَّ	يَتَسَاءَلُونَ	عَنِ	النَّبِيَّ	الْعَظِيمِ
تحت اللفظی					
ترجمه روان					

بر اساس محتوای درس به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱. حوادثی که در آستانه قیامت رخ می‌دهد را نام ببرید.

.....

۲. چهار مورد از اتفاقات روز قیامت را بیان کنید.

.....

.....

۳. پنج مورد از اسبابی که باعث می‌شود انسان مؤمن به سرعت از روی صراط

بگذرد را بنویسید.

.....

کار خواست

شفاعت چیست و شفاعت اهل بیت علیهم‌السلام به چه کسانی تعلق می‌گیرد؟

.....

.....

.....

